

**Akademia
Ekonomiczna
w Krakowie**

Zeszyty

Naukowe

nr 633

**Prace z zakresu
rachunkowości
finansowej**

Kraków 2003

Senacka Komisja do spraw Wydawnictw
Czesław Bywalec, Zofia Cichoń, Zofia Dach (przewodnicząca), Stanisław Owsiak,
Andrzej Sokółowski, Adam Stabryła, Jan Szpak, Zygmunt Szymła, Adam Węgrzecki,
Barbara Wyjadłowska (sekretarz)

Recenzent

Danuta Sothys

Redaktor naukowy Zeszytu

Zbigniew Dresler

Projekt okładki i układ graficzny tekstu

Marcin Sokółowski

Przekład streszczeń na język angielski

Colin Hales

Redaktor Wydawnictwa

Janina Ziarkowska

Spis treści

Bronisław Micherda

Ewolucja oceny rezultatów działalności jednostek gospodarczych

5

Danuta Krzywdą

Istota i klasyfikacja kategorii wyników

23

Marta Sępień

Rachunkowość ekologiczna w świetle idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw

33

Elżbieta Pogodzińska-Mizdrak

Autonomia i etyka biegłego rewidenta

51

Halina Soczówka

Stowarzyszenie jako podmiot rachunkowości

61

Maria Wojas

Kontrowersje wokół definiowania polityki rachunkowości

71

Mariusz Andrzejewski

Zmiany w regulacjach prawnych określających zakres ujawniania informacji przez spółki giełdowe w Polsce

85

Agnieszka Herdan • Mariusz Parcz

Analiza porównawcza skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków polskich i amerykańskich

101

© Copyright by Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kraków 2003

ISSN 0208-7944

Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie

31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27

Pracownia Poligraficzna Akademii Ekonomicznej w Krakowie

31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27

Objętość 13,3 ark. wyd.

Nakład 120+20 egz.

Zam. 159/2003

Katarzyna Świeta 117

Podstawowe metody szacowania cen transferowych

Jerzy Hejnar 133

Pomiar kategorii ekonomicznych i jego wykorzystanie w rachunkowości

Krzysztof Jonas 149

Identyfikacja kosztów działań marketingowych w zespołach kosztów

Konrad Grabiński 159

Wybrane aspekty rachunkowości spółek internetowych

Konrad Grabiński • Barbara Grabińska 173

Rachunkowość fuzji i przejęć w Polsce

Lukasz Górka 187

Planowanie finansowe w badaniu sprawozdań finansowych

Bronisław Micherda

Katedra Rachunkowości Finansowej

Ewolucja oceny rezultatów działalności jednostek gospodarczych

1. Wprowadzenie

Próby skwantyfikowanego określenia przejawów działalności gospodarczej wi-
doczne są od najdawniejszych czasów. Dopiero rachunkowość towarzysząca zor-
ganizowanej działalności gospodarczej wykorzystywała w pełni w swym działaniu idee
pomiaru. Właśnie dlatego słusznie traktuje się rachunkowość jako „teorię i system
pomiaru wartości ekonomicznej pomnażanej w procesie gospodarowania”¹. Głównym
celem rachunkowości jest zatem poprawny pomiar i ocena wyników działań
ności gospodarczej i sytuacji finansowej podmiotów. Globalizacja gospodarki świa-
towej oraz rozwój gospodarki rynkowej w Polsce prowadzą w kierunku stosowania
światowych rozwiązań w tym zakresie.

2. Cele jednostek gospodarczych i rachunkowości w warunkach rynkowych

W warunkach gospodarki rynkowej, opartej na odmiennym podejściu do kwe-
stii własności, uwiadcznia się wyraźnie główny cel rachunkowości, tj. wielopłaszc-
zynowy pomiar wyniku finansowego. Podstawą tej formy gospodarowania jest
proces pomnażania kapitału przejawiający się w uzyskiwaniu przez jednostki go-
spodarcze korzystnych wyników finansowych. Wyniki te rozpatrywane w ewolucji
sprowadzają się do:

- osiągnięcia zysków,
- utrzymania płynności finansowej,

¹ M. Dobija, *Rachunkowość zarządcza i controlling*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997, s. 15.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinien odpowiadać prospekt emisyjny, skrót prospektu emisyjnego oraz memorandum informacyjne i skrót memorandum informacyjnego (Dz.U. nr 163, poz. 1162).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1998 r. w sprawie rodzaju, formy i zakresu informacji bieżących i okresowych oraz terminów ich przekazywania przez emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu (Dz.U. nr 163, poz. 1160).

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi (Dz.U. nr 118, poz. 754 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. (Dz.U. Nr 121, poz. 591 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o nowelizacji ustawy o rachunkowości.

Surdykowska S., *Rachunkowość międzynarodowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999.

Sniezek E., *Przepliwły pieniążek ex post ex ante*, FRR w Polsce, Warszawa 1999.

Changes in Legal Procedures Stating Ways Information Can Be Made Public by Companies Listed on the Exchange Market

The last two years witnessed significant changes in the Polish legal procedures regulating how companies listed on the Exchange can make information public. The most important of the legal acts are the Company Act, the Law on public trading stocks, and the Accounting Act. It is worthy of mention that amendments as well as new laws in this area are a response to the needs of the Polish capital market. In most cases, the Polish legislature has tried to take into consideration the need to open the Polish Stock Exchange to the globalization process whose influence is becoming more visible in today's reality. The fusion of some stock exchanges around the world is a proof of this. The paper pays special attention to the most important changes in Polish legislature in the last two years that directly deals on the information responsibility of Polish firms listed on the Exchange.

Agnieszka Herdan

Katedra Rachunkowości Finansowej

Mariusz Parcz

Analiza porównawcza skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków polskich i amerykańskich

1. Wstęp

Globalizacja gospodarki światowej umożliwia lokowanie środków w różnych państwach świata. Dla inwestorów (akcjonariuszy/udziałowców), którzy są dostarcicielami kapitału, najistotniejszą kwestią jest otrzymanie odpowiedzi na pytanie, czy w wyniku inwestycji uzyskają zakładaną stopę zwrotu oraz jakie ryzyko wiąże się z tą inwestycją.

Trafna informacja ma za zadanie zmniejszać ryzyko podejmowanych decyzji w szczególności przy inwestycjach w akcje spółek notowanych na giełdach papierów wartościowych. Postępująca globalizacja rynkowej działalności podmiotów gospodarczych tworzy potrzebę bieżącego i długofalowego kierowania procesem racjonalnego spożytkowania posiadanych zasobów ekonomicznych, w tym informacyjnych.

Jednym z podstawowych źródeł informacji są sprawozdania finansowe podmiotów gospodarczych. W sytuacji, kiedy poszczególne kraje stosują różne zasady rachunkowości i sprawozdawczości finansowej, próby analiz i oceny działań przedsiębiorstw w skali międzynarodowej stają się coraz trudniejsze. Dodatkowo nasilają się procesy łączenia się podmiotów gospodarczych przyczyniają się do powstawania złożonych struktur gospodarczych, które przedstawiają wyniki swojej działalności w postaci skonsolidowanych sprawozdań finansowych. To jeszcze bardziej utrudnia prawidłową analizę danych prezentowanych w raportach rocznych.

Również typ prowadzonej działalności ma istotny wpływ na informacje zawarte w sprawozdaniach oraz sposób ich prezentacji. Na szczególną uwagę zasługują instytucje finansowe, a w szczególności banki, które pełnią istotną rolę w systemie gospodarczym danego kraju.

2. Bank jako podmiot gospodarki

Bank jest określany jako „przedsiębiorstwo zajmujące się interesami pieniężnymi, kredytowymi oraz pokrewnymi tych ostatnich, które jest przeważnie jednostką posiadającą kapitały własne [...]”. Właściwym zadaniem banków jest pośrednictwo kredytowe, polegające na gromadzeniu kapitałów i wypożyczaniu ich dla celów wytwórczych¹. W szerszym ujęciu definicja banku obejmuje wewnętrzne i zewnętrzne warunki działalności. Do warunków wewnętrznych należy zaliczyć: współpracowników, operatywne zarządzanie, wewnętrzną informację i zasoby pieniężne w dyspozycji, natomiast do zewnętrznych te, które są składnikami otoczenia: klienta banku, właściciela banków, inne banki, polityka pieniężna, interes społeczny. Definicja banku z punktu widzenia ogólnogospodarczego wynika z udziału pracy w gospodarce narodowej. Banki są więc podmiotami dokonującymi akumulacji i dystrybucji kapitału pieniężnego, a także pośrednikami, którzy dzięki transformacji wielkości, terminu i ryzyka doprowadzają do wzajemnego uzgodnienia struktur popytu i podaży².

3. Metody konsolidacji sprawozdań grup kapitałowych

Banki jako pojedyncze instytucje finansowe należą obecnie do rzadkości. Procesy wydzielenia pewnych obszarów działalności ze struktur bankowych w formie spółek zależnych, jak i rosnące tempo łączenia się banków wywołane nasilającymi się procesami globalizacyjnymi sprawia, że w gospodarce dominują złożone struktury gospodarcze w postaci grup kapitałowych³. Zatem podstawą oceny działalności grupy kapitałowej banku są skonsolidowane sprawozdania finansowe, których celem jest⁴:

– przedstawienie grupy kapitałowej w taki sposób, jakby ta grupa stanowiła jeden podmiot,

¹ D. Misińska, *Normy prawa bilansowego w sektorze bankowym*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości* – numer specjalny, t. 4 (60), SKwP – Rada Naukowa, Warszawa 2001, s. 135.

² W. Jaworski, W. Krzyżkiewicz, B. Kosiński, *Banki. Rynek, operacje, polityka*, Poltext, Warszawa 1997, s. 10.

³ W Polsce grupę kapitałową określa się jako formę organizacyjną pojedynczych jednostek gospodarczych, o odrębnej osobowości prawnej, u podstaw której leżą różnego rodzaju wewnętrzne powiązania kapitałowe tych jednostek.

⁴ R. Ignatowski, *Konsolidacja sprawozdań finansowych teoria i praktyka*, Fundacja Rozwoju Ra- chunkowości w Polsce, Warszawa 1995.

– rzetelne i prawidłowe przedstawienie sytuacji finansowej i wyniku grupy kapitałowej,
– dostarczenie udziałowcom podmiotu dominującego możliwości porównywania sprawozdań,
– umożliwienie oceny efektywności wszystkich działań grupy.
Sposób sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych zdeteminowany jest stopniem zależności pomiędzy podmiotami tworzącymi grupę kapitałową. Z tego punktu widzenia wyróżnia się następujące metody konsolidacji:

- pełna,
- praw własności,
- ceny nabycia,
- metodę proporcjonalną.

Metoda pełna („line by line” consolidation) – polega na połączeniu sprawozdań finansowych jednostki dominującej oraz jednostek zależnych poprzez zsumowanie poszczególnych pozycji aktywów, zobowiązań, kapitału własnego, przychodów i kosztów oraz dokonaniu odpowiednich wyłączeń lub korekt konsolidacyjnych w zakresie wzajemnych powiązań kapitałowych, rozrachunków oraz przychodów i kosztów operacji dokonywanych pomiędzy jednostkami wchodzącymi w skład grupy. Wyłączenia mają na celu ustalenie takiej sytuacji, w której tylko transakcje grupy kapitałowej jako całości w stosunku do reszty otoczenia biznesowego traktowane są jako przychody i koszty tej grupy. Sumowanie poszczególnych pozycji odpowiednich sprawozdań finansowych jednostek objętych konsolidacją pełną jest możliwe tylko wtedy, gdy jednostki stosują jednakowe zasady wyceny i sporządzania sprawozdań finansowych⁵. W sytuacji gdy podmioty zależne stosują odmienne metody w powyższym zakresie, spółka dominująca zobligowana jest do dokonania odpowiednich przekształceń (korekt) w sprawozdaniach finansowych jednostek zależnych.

Konsolidacja metodą praw własności („on line consolidation”, equity method). Istotą tej metody jest włączenie jednostek stowarzyszonych do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, poprzez zastąpienie ceny nabycia udziału posiadającego w jednostce stowarzyszonej jej kapitałem własnym w części należącej do grupy kapitałowej i aktualizacji tych wartości, uwzględniając wyniki działalności jednostki w sprawozdaniach sporządzanych za kolejne lata. Metoda ta ma na celu wykazanie udziałów w jednostkach stowarzyszonych, skorygowanych o przypadające na jednostkę dominującą zmiany kapitału własnego jednostki stowarzyszonej i pomniejszone o dywidendy.

Metoda ceny nabycia (cost method). W Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości nr 28 zdefiniowano tę metodę następująco: „inwestor księguje inwe-

⁵ Ma to swoją genezę w teorii jednostki i całości. Zgodnie z tą teorią skonsolidowane sprawozdanie finansowe powinno odzwierciedlać pełną działalność gospodarczą grupy kapitałowej i to niezależnie od struktury prawnej podmiotów ją współtworzących, a także bez względu na występowanie ewentualnego udziału mniejszościowego.

stycję w daną jednostkę gospodarczą według ceny nabycia. Ujmuje przychód tylko do wysokości wypłat, jakie otrzymał z tytułu podziału zakumulowanych zysków netto wypracowanych przez jednostkę, w której dokonano inwestycji powstałych po jej przejęciu przez inwestora. Otrzymane wypłaty z zysku, które przewyższają zyski netto jednostki są uważane za zwrot/odzyskanie inwestycji i księgowane jako zmniejszenie ceny nabycia⁶⁷.

Metoda proporcjonalna (proportional consolidation). Metodę tę stosuje się w wypadku powiązań kapitałowych typu joint venture. Polega ona na usunięciu inwestycji w spółce stowarzyszonej z bilansu spółki inwestującej (z pozycji „Finansowy majątek trwały”) i zastąpienie jej proporcjonalnym udziałem w aktywach i pasywach spółki stowarzyszonej razem z ewentualną premią lub rezerwą konsolidacyjną powstałą w wyniku przejęcia. Konsekwentnie z rachunku zysków i strat należy usunąć wszelkie dywidendy otrzymane i należne od spółki stowarzyszonej oraz zastąpić je przypadającą na spółkę dominującą, odpowiednią proporcją zysków i strat spółki stowarzyszonej. Wówczas skonsolidowane zyski/straty zawierają będą właściwą część zysków/strat spółki stowarzyszonej przypadające na grupę kapitałową.

4. Analiza porównawcza skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków polskich i amerykańskich

Zróżnicowane systemy rachunkowości na świecie sprawiają, że chociaż w stosunku do sprawozdań finansowych koncepcje są zbliżone, to ramy prawne, stosowane zasady istotnie różnią się między poszczególnymi krajami. Już wstępna analiza porównawcza sprawozdań finansowych stosowanych w Polsce i Stanach Zjednoczonych pozwala stwierdzić do jakiego rodzaju informacji mają dostęp inwestorzy (tabela 1).

Tabela 1. Rodzaje sprawozdań finansowych banków w Polsce i USA

Rodzaj sprawozdania	Polska	Stany Zjednoczone
Skonsolidowany bilans	+	+
Skonsolidowany rachunek wyników (zysków i strat)	+	+
Zmiany w skonsolidowanym kapitale własnym	+	+
Skonsolidowany rachunek przepływu środków pieniężnych	+	+
Sprawozdanie z zysku globalnego		+
Sprawozdanie z kondycji finansowej		+

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów rocznych banków polskich (BSK SA, BPH SA) i amerykańskich (J.P. Morgan Co. & Incorporated, Citigroup Incorporated).

⁶⁷ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 28, Międzynarodowe Standardy Rachunkowości 1999, International Accounting Committee, Londyn 1999.

Informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych służą zarówno bankowi, jak i jego otoczeniu, czyli odbiorcom zewnętrznym. Przekazując sprawozdania finansowe szerokiemu kręgowi odbiorców, należy zapewnić, aby informacje w nich zawarte były wiarygodne i użyteczne⁷.

Jak można zauważyć, w Stanach Zjednoczonych, w porównaniu z Polską, występują dwa dodatkowe sprawozdania finansowe: sprawozdanie z zysku globalnego, który w wypadku banku amerykańskiego jest częścią sprawozdania ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym oraz sprawozdanie z kondycji finansowej. Równocześnie, pomimo zbieżności celów, dla których sporządza się dane sprawozdanie, czy formatów, poszczególne pozycje sprawozdań różnią się w zależności od praktyk sprawozdawczych obowiązujących w danym kraju.

5. Analiza porównawcza skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków amerykańskich i polskich

5.1. Skonsolidowany bilans

POLSKA

Dane za dwa okresy sprawozdawcze	Dane za dwa okresy sprawozdawcze
Odsyłacze do not uzupełniających	Odsyłacze do not uzupełniających
Zasady stosowane przy wycenie: koszt historyczny i wartość rynkowa	Zasady stosowane przy wycenie: koszt historyczny i wartość godziwa
Na początku aktywów pozycja: <i>Kasa, operacje z bankiem centralnym</i>	Na początku aktywów pozycja: <i>Kasa, operacje z bankiem centralnym</i>
<i>Struktura bilansu:</i>	<i>Struktura bilansu:</i>
Aktywa:	Aktywa:
Kasa, operacje z bankiem centralnym	Kasa, operacje z bankiem centralnym
Należności	Aktywa przeznaczone do obrotu
Papiery wartościowe	Papiery wartościowe
Wartości niematerialne	Należności i rezerwy
Rzeczowy majątek trwały	Rzeczowy majątek trwały
Inne aktywa	Pozostałe aktywa
Rozliczenia międzyokresowe	
Pasywa:	Pasywa:
Zobowiązania	Zobowiązania:
Fundusze specjalne i inne zobowiązania	Depozyty
Koszty i przychody rozliczne w czasie	Zobowiązania przeznaczone do obrotu
Rezerwy	Papiery wartościowe
Zobowiązania podporządkowane	Pozostałe zobowiązania i rezerwy

⁷ *Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*, pod red. W. Frąckowiak, PWE, Warszawa 1998, s. 291.

Kapitały własne

Brak podziału w pasywach na grupy: zobowiązania i kapitały własne

Zobowiązania warunkowe nie są włączone do bilansu, lecz są wykazane w pozycjach pozabilansowych

Wyszczególnienie wartości niematerialnych i prawnych

Podmiotowy podział należności i zobowiązań: instytucje finansowe, instytucje niefinansowe i budżetowe, jednostki zależne

Podział posiadanych papierów wartościowych na: akcje i udziały oraz dłużne papiery wartościowe

Brak informacji o narosłych odsetkach

Struktura kapitałów własnych:

- kapitał akcyjny
- należne wpłaty na poczet kapitału
- kapitał zapasowy
- kapitał rezerwowy z aktualizacji
- pozostałe kapitały rezerwowe
- zysk niepodzielony z lat ubiegłych
- zysk netto

Pozycje o rozliczeniach międzyokresowych są usytuowane na końcu aktywów

Pozycje wskazujące na konsolidacyjny charakter sprawozdania

Podział zobowiązań na: bieżące, krótkoterminowe i długoterminowe

Wykazanie rezerw w pozycji w pasywach

Wykazanie różnic kursowych i podatku w dwóch oddzielnych pozycjach

Brak wykazania liczby akcji zwykłych i uprzywilejowanych

Kapitały własne

Podział w pasywach na grupy: zobowiązania i kapitały własne

Zobowiązania warunkowe są wykazywane w bilansie, ale z odesłaniem do noty uzupełniającej

Wartości niematerialne i prawne zaliczone do pozycji pozostałych aktywów

Przedmiotowy i podmiotowy podział należności i zobowiązań: z tytułu instrumentów pochodnych, kredytowe oraz rządowe, korporacyjne i prywatne

Podział posiadanych papierów wartościowych na: akcje i udziały, dłużne papiery wartościowe i papiery pożyczkowe osobom trzecim

Wykazanie informacji o narosłych odsetkach od należności i zobowiązań

Struktura kapitałów własnych:

- akcje uprzywilejowane
- akcje zwykłe
- nadwyżka kapitałowa
- akcje wyemitowane związane z systemem wynagrodzeń
- zysk niepodzielony
- zysk netto

Brak pozycji informujących o rozliczeniach międzyokresowych

Brak pozycji wskazujących bezpośrednio na konsolidacyjny charakter sprawozdania

Podział zobowiązań na: krótkoterminowe i długoterminowe

Wykazanie wartości rezerw w pozycjach aktywów i pasywów

Wykazanie różnic kursowych i podatku w jednej pozycji

Wykazanie liczby akcji uprzywilejowanych i zwykłych

5.2. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

POLSKA

Dane za dwa okresy sprawozdawcze

Informacja o kosztach operacyjnych i działalności banku - odesłanie do not uzupełniających

STANY ZJEDNOCZONE

Dane za trzy okresy sprawozdawcze

Informacje o kosztach operacyjnych przedstawił w wyszczególnieniu: wynagrodzenia, koszty z objęcia w posiadanie, koszty technologii i komunikacji, pozostałe koszty

Struktura rachunku wyników:

+/- Wynik z tytułu odsetek

+/- Wynik z tytułu prowizji

+/- Wynik z operacji finansowych

+/- Wynik z pozycji wymiany

Wynik z działalności bankowej

- Koszty działalności bankowej

- Amortyzacja środków trwałych

- Odpisy na rezerwy

+ Rozwiązania rezerw

Wynik z działalności operacyjnej

+/- Wynik z operacji nadzwyczajnych

- Odpis wartości firmy z konsolidacji

- Odpis rezerwy kapitałowej z konsolidacji

Zysk brutto

- Podatek dochodowy

- Zmniejszenia zysku

Zysk netto

Brak podziału na przychody odsetkowe i nieodsetkowe

Wynik finansowy naliczany narastająco

Odpisy na rezerwy i rozwiązania rezerw uwzględnione przed wykazaniem wyniku na działalności operacyjnej

Brak wskazania bezpośrednio w rachunku kosztów technologii i telekomunikacji - odesłanie do not

Wskazanie na konsolidacyjny charakter sprawozdania: pozycje odpis firmy z konsolidacji, odpis rezerwy kapitałowej z konsolidacji

Wielkości obciążające zysk brutto:

- podatek dochodowy
- pozostałe obowiązkowe obciążenia zysku
- udział w zyskach (stratach) jednostek objętych konsolidacją
- zysk (strata) akcjonariuszy mniejszościowych

Odsyłacz do noty uzupełniającej przy danej pozycji

Struktura rachunku wyników:

Wyniki z tytułu odsetek

- Rezerwy z tytułu strat kredytowych

+ Rozwiązania rezerw

(I) Wynik z tytułu odsetek po odliczeniu rezerw

Przychody z tytułu obrotu instrumentami finansowymi

+ Prowizje za doradztwo

+/- Przychody z inwestycji w papiery wartościowe

+/- Pozostałe przychody i prowizje

(II) Całkowity wynik z tytułu przychodów netto

(I+II) Całkowity przychód netto

- Koszty operacyjne

Dochód przed opodatkowaniem

- Podatek dochodowy

Zysk netto

Wyraźny podział na przychody z tytułu odsetek i przychody nieodsetkowe

Wynik finansowy liczony segmentowo

Odpisy na rezerwy i rozwiązania rezerw wykazywane w segmentcie z przychodami odsetkowymi

Uwypuklenie w rachunku kosztów technologii i kosztów telekomunikacji

Brak wskazania w pozycjach na konsolidacyjny charakter

Wielkości obciążające zysk brutto:

- podatek dochodowy

Odsyłacz do noty uzupełniającej przy danej pozycji

Brak wyraźnego podziału na koszty stałe i zmienne
Wynik z operacji nadwyżczajnych wykazywany jako osobna pozycja rachunku wyników

Brak przedstawienia struktur przychodów z tytułu prowizji

Brak wykazania deklarowanych dywidend
Rozwodniony zysk na 1 akcję

Wyraźny podziału na koszty stałe i zmienne
Wynik z operacji nadwyżczajnych w wartości netto włączony do pozycji: pozostałe przychody lub pozostałe koszty

Struktura przychodów z tytułu prowizji: prowizje z tytułu zarządzania portfelami inwestycyjnymi, z tytułu doradztwa i pozostałe

Przedstawienia deklarowanych dywidend
Rozwodniony zysk na 1 akcję

5.3. Skonsolidowany rachunek z przepływu środków pieniężnych

POLSKA

Dane za dwa okresy sprawozdawcze

Przy sporządzaniu sprawozdania zastosowano metodę pośrednią, która za punkt wyjścia przyjmuje zysk operacyjny, korygowany następnie o pozycje nie powodujące przepływów środków pieniężnych lub zmian w ich ekwiwalentach.

Działalność operacyjna

Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej pochodzą z podstawowej działalności banku, przynoszącej dochód. Dlatego wynikają one głównie z transakcji i innych zdarzeń, branych pod uwagę przy określaniu wielkości zysku netto lub straty. Są to:

- wpływy gotówkowe z odsetek i prowizji, i ze sprzedaży świadczonych usług,
- wydatki gotówkowe dla dostarczycieli usług, wynagrodzenia,
- wpływy i wydatki pieniężne z tytułu ubezpieczenia podmiotu z tytułu roszczeń, rent i innych korzyści,
- wydatki pieniężne lub refundacja kwot podatku dochodowego, wpływy i wydatki z tytułu kontraktów zawieranych w celu późniejszego ich odprzedzenia,
- udzielone i zwrot kredytów,
- przyjmowanie i zwrot depozytów.

Niektóre transakcje, takie jak sprzedaż składnika rzeczowego majątku trwałego, mogą spowodować powstanie zysku lub straty, branej pod uwagę przy określaniu zysku lub straty netto. Jednakże przepływy pieniężne dotyczące tych transakcji zaliczane są do działalności inwestycyjnej.

STANY ZJEDNOCZONE

Dane za trzy okresy sprawozdawcze

Przy sporządzaniu sprawozdania zastosowano metodę pośrednią, która za punkt wyjścia przyjmuje zysk operacyjny, korygowany następnie o pozycje zawarte w rachunku wyników, których efektem nie są wpływy lub wydatki z działalności operacyjnej.

Działalność operacyjna

Obejmuje wszystkie transakcje i zdarzenia, które nie należą do działalności inwestycyjnej i finansowej. Zaliczane są do niej operacje przychodowe i kosztowe związane ze sprzedażą produktów lub świadczeniem usług, tj. wszystkie rodzaje działalności, brane pod uwagę przy ustalaniu zysku netto. Na działalność operacyjną banku składają się więc:

- wpływy gotówki: przychody z tytułu odsetek, przychody z tytułu dywidend, prowizje i opłaty za usługi, sprzedaż handlowych papierów wartościowych i kredytów zakupionych w celu odprzedzenia oraz innych wpływów nie sklasyfikowanych jako działalność inwestycyjna lub finansowa,
- wydatki gotówki: wynagrodzenia, odsetki, podatki, zakup handlowych papierów wartościowych i innych wydatki niesklasyfikowane jako działalność inwestycyjna i finansowa.

Działalność inwestycyjna

Przepływy pieniężne pokazują rozmiar nakładów, jakie zostały poniesione w celu powiększenia zasobów, pozwalających na generowanie przyszłych dochodów i środków pieniężnych. Zaliczamy tu między innymi: wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowego majątku trwałego, wartości niematerialnych i innych aktywów długoterminowych - wydatki ze zawierania tez dotyczące dotyczące kapitalizowanych kosztów rozwoju; wpływy ze sprzedaży rzeczowych składników majątku trwałego, wartości niematerialnych i innych aktywów długoterminowych; wydatki i wpływy pieniężne na zakup składników kapitału własnego lub składników zadłużenia innych podmiotów (uważane za ekwiwalent gotówki); wpływy i wpływy z tytułu zaliczki lub pożyczki od innych podmiotów (bez instytucji finansowych); wydatki i wpływy z tytułu zawarcia kontraktów terminowych transakcji swapowych, opcji, z wyjątkiem tych, które są utrzymywane dla celów handlowych lub są zaliczone do działalności finansowej.

Działalność finansowa

Wykazanie jest istotne, przydatne przy przewidywaniu wielkości roszczeń oraz przepływów pieniężnych od inwestorów do podmiotu. Są to: wpływy z emisji akcji i innych instrumentów finansowych; zmiana stanu pożyczek długoterminowych; zmiana stanu kredytów długoterminowych; zmiana finansowania wewnątrzholdingowego; wypłaty dywidend z zysku; odpróżdanie zysku do innych jednostek.

Działalność inwestycyjna

Do przepływów pieniężnych z działalności inwestycyjnej się zalicza: udzielanie kredytów i ich zwrot oraz nabywanie i rozdzysponowanie długoterminowych aktywów inwestycyjnych i produkcyjnych. Działalność kredytowa banku jest włączona do tej części sprawozdania, a nie do działalności operacyjnej (jak w Polsce). Do działalności inwestycyjnej banku zalicza się:

- wpływy gotówki: zwrot kredytów, sprzedaż kredytów innych niż nabytych, w celu odprzedzenia, sprzedaż kredytów innych niż nabytych w celu odprzedzenia, sprzedaż lub wykup inwestycji, sprzedaż środków trwałych;
- wydatki gotówki: udzielone kredyty, nabycie kredytów innych niż nabywanych w celu odprzedzenia, nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych, nabycie środków trwałych.

Działalność finansowa

Dotyczy zobowiązań i kapitałów własnych, a zalicza się do niej: otrzymywanie gotówki od kredytodawców i spłacanie pożyczonych kwot oraz otrzymywanie kapitałów od właścicieli i dostarczanie im zwrotu z ich inwestycji (dywidendy) lub inne dystrybuje do właścicieli, w tym wydatki na odkupienie instrumentów kapitałowych przedsiębiorstwa (nabycie akcji własnych).

Transakcje depozytowe należą do działalności finansowej, a nie operacyjnej (jak w Polsce). Do działalności finansowej banku wlicza się:

- wpływy gotówki: przyjmowanie depozytów, emisji kapitałowych papierów wartościowych (akcja), emisja dłużnych papierów wartościowych (obligacje, weksle, hipoteka),
- wydatki gotówki: wycofanie depozytów, spłata zobowiązań, wypłata dywidend, nabycie akcji własnych przez bankową spółkę holdingową.

5.4. Zestawienie zmian w skonsolidowanym kapitale własnym

POLSKA

Dane za dwa okresy sprawozdawcze
Brak sprawozdania ze zysku globalnego

STANY ZJEDNOCZONE

Dane za trzy okresy sprawozdawcze
Część tego sprawozdania stanowi sprawozdanie z zysku globalnego

Struktura sprawozdania ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym:

- kapitał akcyjny
- należne wpłaty na poczet kapitału akcyjnego
- kapitał zapasowy
- kapitał rezerwowany z aktualizacji wyceny
- fundusz ogólnego ryzyka bankowego
- fundusz na działalność maklerską
- inne składniki pozostałych kapitałów rezerwowych
- różnice kursowe z przeliczeń
- niepodzielony zysk (strata) z lat ubiegłych
- wynik netto

Każda grupa pozycji jest przedstawiana najpierw stanem na początek roku obrotowego a kończona stanem na koniec roku obrotowego.

Struktura sprawozdania ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym:

- akcje uprzywilejowane
- akcje zwykłe
- nadwyżka kapitałowa
- wyemitowane akcje zwykłe z tytułu planu wynagrodzeń
- zysk niepodzielony
- zakumulowany pozostały zysk globalny
- korekty: akcje własne w portfelu banku

Stan na koniec i początek roku obrotowego jest ujęty jako jedyna pozycja.

5.5. Pozostałe sprawozdania

Należy wspomnieć, że raport amerykańskiego banku jest bogatszy od polskiego raportu o dodatkowe sprawozdania finansowe, tj.:

- sprawozdanie z zysku globalnego, którego celem jest zwiększenie jawności transakcji wpływających bezpośrednio na kapitał własny poprzez ujawnienie wielkości, które łączą zysk netto z pozycjami już uwzględnionymi jako składniki kapitału własnego (częścią tego sprawozdania jest sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym). Zysk globalny jest zdefiniowany w SFAS No 130 jako zmiana w kapitale jednostki z wyłączeniem takich transakcji z akcjonariuszami jak emisja zwykłych lub preferencyjnych akcji, płatności dywidend i skupu akcji własnych. Na zysk globalny składa się: zysk netto przedstawiony w skonsolidowanym rachunku wyników i inne zyski globalne przedstawione w skonsolidowanym sprawozdaniu ze zmian w kapitałach własnych. Składnik *Other comprehensive income* (*Pozostały zysk globalny*) obejmuje takie pozycje jak niezrealizowane zyski, i nieponiesione straty z dostępnych do sprzedaży papierów wartościowych i różnic kursowych. Zysk globalny nie obejmuje zmian w wartości rynkowej papierów wartościowych nie notowanych na giełdzie, tradycyjnych produktów kredytowych i innych aktywów zasadniczo wyceniony po kosztach;

- sprawozdanie z kondycji finansowej, które pokazuje aktywa według szacunkowych wartości bieżących, zobowiązania zaś według niższej z wartości: zdykontowanych kwot do zaplacenias. Sprawozdanie to pokazuje aktywa według szacunkowych wartości bieżących, zobowiązania zaś według niższej z wartości: zdykontowanych kwot do zaplacenias. Od różnicy między szacowanymi wartościami bieżącymi aktywów należy tworzyć rezerwy na szacowane podatki dochodowe*.

* Ch.J. Woelfel, *Rachunkowość bankowa. Jak zrozumieć i stosować standardy i regulacje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 147.

5.6. Informacja dodatkowa

Integralną częścią sprawozdań finansowych jest informacja dodatkowa. W informacji dodatkowej podaje się dane nie ujęte w sprawozdaniach finansowych oraz wyjaśnienia niezbędne do przedstawienia rzetelnie i jasno sytuacji majątkowej i finansowej, wyniku finansowego i rentowności banku.

Zróżnicowanie zakresu informacji ujawnianych w ramach informacji dodatkowej (tabela 2), wynika ze standardów rachunkowości obowiązujących w danym kraju.

Porównanie zakresu informacji dodatkowej przedstawione w tabeli 2 pozwala stwierdzić, że jest on znacznie szerszy w Stanach Zjednoczonych niż w Polsce. Ponadto informacje w raporcie amerykańskim charakteryzują się wyższym poziomem istotności niż analogiczne informacje z raportu polskiego.

6. Podsumowanie

Procesy globalizacji gospodarki światowej postępują bardzo szybko. Zdarzenia gospodarcze zachodzące w świecie oraz na polskim rynku odzwierciedlają tendencje, jakim poddają się uczestniczące w grze popytu i podaży podmioty gospodarcze. Fuzyje i przejęcia, wykupywanie udziałów konkurenta, inwestycje w różnego rodzaju papiery wartościowe mają na celu zdobycie największego udziału w rynku oraz najwyższej stopy zwrotu.

Złożoność globalnej gospodarki sprawia, że spośród wielu dostępnych informacji inwestorzy powinni wybrać te, które pozwolą na prawidłową ocenę inwestycji ze względu towarzyszące jej ryzyko. Głównym źródłem tych informacji są skonsolidowane sprawozdania finansowe przedsiębiorstw.

System finansowania działalności przedsiębiorstw jest czynnikiem kształtującym rachunkowość i sprawozdawczość przedsiębiorstw. Banki są kluczowym elementem gospodarki rynkowej, wyspecjalizowanym pośrednikiem finansowym pomiędzy deponentami oferującymi kapitał i poszukującymi kapitału kredytobiorcami.

Bank jako podmiot dostarczający środki na rozwój innym jednostkom gospodarczym sam jest podmiotem, którego celem jest wypracowanie zysku oraz pomnożenie kapitału akcjonariuszy. Skonsolidowane sprawozdania finansowe sporządzone przez banki umożliwiają ocenę danej inwestycji przez obecnych i potencjalnych inwestorów. Zróżnicowanie systemów rachunkowości na świecie oraz poziomem rozwoju rynków finansowych sprawiają, że zakres informacji przedstawiony w raportach rocznych banków w poszczególnych krajach jest odmienny.

Analiza porównawcza skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków: amerykańskiego i polskiego pozwala stwierdzić, że:

- 1) w Stanach Zjednoczonych i Polsce stosuje się takie same metody konsolidacji sprawozdań finansowych grup kapitałowych;
- 2) w Stanach Zjednoczonych występują dwa dodatkowe sprawozdania finansowe, które znacznie ułatwiają inwestorom analizę sytuacji finansowej banku:

Tabela 2. Porównanie zakresu informacji dodatkowej

Cecha	Polska	Stany Zjednoczone
Polityka rachunkowości		
Stosowane metody wyceny	+	+
Zmiany zasad rachunkowości i wyceny w ciągu roku obrotowego	+	+
Zmiany sposobu sporządzania sprawozdań finansowych	+	+
Dane liczbowe zapewniające porównywalność sprawozdań z okresami poprzednimi	+	+
Szacowane wartości netto instrumentów finansowych		
Informacje o zdarzeniach po dniu bilansowym	+	+
Informacje o znaczących zdarzeniach dotyczących lat ubiegłych	+	
Działalność bankowa		
Segmenty działalności banku	+	+
Restrukturyzacja (zmiana) profilu działalności banku		+
Zmiany w działalności gospodarczej i rozwój banku	+	+
Inwestycja (przejęcie)		+
Bilans		
Kasa i operacje z Bankiem Centralnym i innymi bankami	+	+
Stan aktywów i zobowiązań przeznaczonych do obrotu	+	+
Instrumenty pochodne	+	+
Informacje o udzielonych kredytach zagrożonych		+
Informacje o rezerwach utworzonych dla kredytów zagrożonych		+
Rzeczowy majątek trwały	+	+
Depozyty i inne źródła pozyskania kapitału	+	+
Długoterminowe zobowiązania		+
Dane o walutowej strukturze aktywów i pasywów	+	
Dane o źródłach pozyskania i wykorzystania funduszy, z uwzględnieniem głównych regionów geograficznych kraju	+	+
Informacje z zakresu struktury koncentracji zaangażowania banku w poszczególne podmioty	+	
Informacje o strukturze zobowiązań banku wykazywanych	+	+
Inne produkty o charakterze kredytowym	+	+
Papiery wartościowe	+	+

Cecha	Polska	Stany Zjednoczone
Informacje z zakresu wartości grup rodzajowych czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych, przychodów przyszłych okresów oraz przychodów zastrzeżonych		
Zobowiązań podporządkowanych	+	+
Informacja o stanie i zmianach rezerw	+	+
Kapitał własny		
Kapitał własny	+	+
Zobowiązanie banku do zleczonego odkupu akcji preferencyjnych jednostek zależnych		+
Akcje preferencyjne		+
Wymagane zobowiązanie do utrzymywania odpowiedniej wielkości kapitału	+	+
Rachunek wyników		
Przychody i koszty odsetkowe	+	+
Przychody z operacji handlowych	+	+
Opłaty, prowizje za usługi doradcze i gwarancje <i>underwriting</i>		+
Opłaty prowizje za usługi zarządzania portfelem inwestycyjnym		+
Inne opłaty i prowizje	+	+
Przychody z inwestycji w papiery wartościowe		+
Pozostałe przychody i pozostałe koszty	+	+
Podatek dochodowy		+
Dochód z akcji	+	+
Dane o nie planowanych odpisach amortyzacyjnych	+	
Informacje o zyskach i stratach nadzwyczajnych, z podziałem na losowe i pozostałe	+	
Informacje o dokonanych odpisach w koszty (straty) należności nieściągalnych	+	
Dane dotyczące kosztów i strat nie uznawanych przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu	+	
Propozycje podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy	+	
Informacje o nakładach poniesionych na inwestycje rozpoczęte	+	

Cecha	Polaka	Siany Zjednoczone
Zobowiązania warunkowe i pozycje pozabilansowe		
Wykaz udzielonych gwarancji i poręczeń, w tym wekslowych	+	+
Zestawienie gwarancji i poręczeń emisji udziałowych innym emitentom	+	+
Szczegółowe dane na temat aktywów, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań własnych banku oraz zobowiązań strony trzeciej	+	
System wynagrodzeń		
Pracowniczy program wynagrodzeń		+
Opcje na akcje i przyznane (prydzielone) akcje		+
Pozostałe		
Międzynarodowa działalność operacyjna		+
Ograniczenia dotyczące jednostek zależnych		+
Skondensowane sprawozdania finansowe		+
Wybrane skondensowane kwartalne finansowe dane		+
Należności sporne	+	
Wielkości dotyczące: korzystania z kredytów, pożyczek, gwarancji i poręczeń przez pracowników	+	

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów rocznych Banku Śląskiego SA i J.P. Morgan Co. & Incorporated.

– sprawozdanie z zysku globalnego, które ma na celu zwiększyć jawność transakcji wpływających bezpośrednio na kapitał własny poprzez ujawnienie wielkości, które łączą zysk netto z pozycjami już uwzględnionymi jako składniki kapitału własnego,

– sprawozdanie z kondycji finansowej, które pokazuje aktywa według szacunkowych wartości bieżących, zobowiązania zaś według niższej z wartości: zdyskontowanych kwot do zapłażenia, co ma na celu ułatwić wycenę banku;

3) zakres informacji dodatkowej w Stanach Zjednoczonych jest uzupełniony o informacje z zakresu systemu wynagrodzeń i premii dla zarządzających bankiem.

Literatura

Fuzje i przejęcia przedsiębiorstw, pod red. W. Frąckowiak, PWE, Warszawa 1998.
 Ignatowski R., *Konsolidacja sprawozdań finansowych teoria i praktyka*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1995.
 Jaworski W., Krzyżkiewicz W., Kosinski B., *Banki. Rynek, operacje, polityka*, Poltext, Warszawa 1997.

Misińska D., *Normy prawa bilansowego w sektorze bankowym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości – numer specjalny, t. 4 (60), SKwP – Rada Naukowa, Warszawa 2001.
 Woelfel Ch.J., *Rachunkowość bankowa. Jak zrozumieć i stosować standardy i regulacje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

A Comparative Analysis of Consolidated Financial Statements of Polish and American Banks

The globalization of the world economy is proceeding at a rapid rate. Opening new markets for both portfolio and direct foreign investments offers lot of opportunities to investors. One indispensable instrument for evaluating this type of undertaking with respect to finance, capital and incomes are consolidated financial statements, which ought to be prepared and presented in such a way that the investor could correctly ascertain the benefits and risks of a given investment. The varied accounting systems the world over as well as the level of development of financial markets is a reason why the range of information presented in banks' annual reports in various countries is different.